

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 30.5.2007
KOM(2007) 279 slutlig

VITBOK OM

En EU-strategi för hälsofrågor som rör kost, övervikt och fetma

{SEK(2007) 706}

{SEK(2007) 707}

VITBOK OM

En EU-strategi för hälsofrågor som rör kost, övervikt och fetma

1. INLEDNING

Syftet med denna vitbok är att tillhandahålla en integrerad EU-strategi för att bidra till minskad ohälsa på grund av dålig kost, övervikt och fetma. Vitboken bygger på olika initiativ som kommissionen tagit under den senaste tiden, särskilt den europeiska handlingsplattformen för kost, fysisk aktivitet och hälsa¹ och grönboken ”*Främja goda kostvanor och motion: En europeisk dimension i arbetet för att förebygga övervikt, fetma och kroniska sjukdomar*”².

Under de senaste tre årtiondena har övervikt och fetma³ ökat drastiskt bland EU:s befolkning, särskilt bland barn. 2006 var den uppskattade förekomsten av övervikt bland barn 30 %. Detta tyder på en försämrad utveckling med dåliga kostvanor och låg fysisk aktivitet bland EU:s befolkning, vilket kan förväntas leda till att kroniska sjukdomar blir allt vanligare – t.ex. hjärt- och kärlsjukdomar, högt blodtryck, typ 2-diabetes, stroke, vissa cancerformer, sjukdomar i rörelseorganen och även psykisk ohälsa. På lång sikt kommer detta att leda till lägre förväntad livslängd i EU och sämre livskvalitet för många.

Rådet⁴ har upprepade gånger uppmanat kommissionen att utarbeta åtgärder för att främja goda kostvanor och fysisk aktivitet, bl.a. i rådets slutsatser om fetma och förebyggande av hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes.

Samrådet vid utarbetandet av grönboken visade att det råder bred enighet om att gemenskapen bör samarbeta med olika berörda parter på nationell, regional och lokal nivå⁵. Deltagarna i samrådet ansåg att det behövs en konsekvent och samstämmig gemenskapspolitik och ett sektorsövergripande tillvägagångssätt. De betonade att EU har en viktig roll som samordnare (t.ex. insamling och spridning av bästa praxis) och att EU bör utarbeta en handlingsplan och föra ut ett kraftfullt budskap till berörda parter. Efter antagandet av grönboken antog Europaparlamentet resolutionen ”*Främja goda kostvanor och motion: En europeisk dimension i arbetet för att förebygga övervikt, fetma och kroniska sjukdomar*” som förstärkte budskapet.

---

¹ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/platform_en.htm

² http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/consultation_en.htm

³ Problemet med övervikt och fetma kan enkelt uttryckas på följande sätt: **ett för högt energiintag genom livsmedel plus en för låg eller otillräcklig energianvändning ger ett energiöverskott** som lagras i form av kroppsfett.

⁴ Rådets slutsatser av den 2 december 2002 om fetma (EGT C 11, 17.1.2003, s. 3), av den 2 december 2003 om om en hälsosam livsstil (EUT C 22, 27.1.2004, s. 1), av den 2 juni 2004 om främjande av hjärthälsa (pressmeddelande: 9507/04 (*Presse* 163)), av den 6 juni 2005 om fetma, kost och fysisk aktivitet (pressmeddelande: 8980/05 (*Presse* 117)), av den 5 juni 2006 om främjande av hälsosamma livsstilar och förebyggande av typ 2-diabetes (EUT C 147, 23.6.2006, s. 1).

⁵ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/nutrition_gp_rep_en.pdf

Tre faktorer måste beaktas vid utarbetandet av alla offentliga åtgärder som vidtas på detta område, även på gemenskapsnivå. För det första är det individen som i slutändan ansvarar för sin och sina barns livsstil; dock bör man vara medveten om att beteendemönstren även påverkas av omgivningen. För det andra måste konsumenterna ha tillgång till information för att kunna fatta rationella beslut. För det tredje förutsätter en optimal insats på detta område att man främjar att kompletterande och integrerade åtgärder vidtas på relevanta politikområden (horisontell strategi) och på olika nivåer (vertikal strategi).

På flera områden görs insatser främst på nationell eller lokal nivå. EU:s insatser på dessa områden kommer att syfta antingen till att komplettera och optimera de åtgärder som vidtas på andra nivåer (t.ex. nationell eller regional nivå) eller till att vidta åtgärder på de områden som ingår i gemenskapens befogenheter. Vissa insatser har en direkt koppling till den inre marknadens funktion (t.ex. märkningskrav, godkännande av hälsopåståenden samt förfaranden för livsmedelskontroll), medan andra ingår i särskilda ordningar som den gemensamma jordbrukspolitiken (genom den gemensamma organisationen av marknaden för frukt och grönsaker), kommissionens initiativ för utbildning, regionalpolitik (strukturfonderna) och, sist men inte minst, politikområdet audiovisuella frågor och medier. Kommissionen har också en viktig roll när det gäller att sprida information om intressanta initiativ på lokal och nationell nivå och skapa europeiska mekanismer för utbyte av bästa praxis.

Företagen i berörda sektorer föredrar också samordnade insatser på gemenskapsnivå framför spridda insatser i medlemstaterna. En orsak till detta är den ökande globaliseringen för de flesta sektorerna inom livsmedelsindustrin. Det är också ett sätt att förhindra att olika och ibland motstridiga nationella regler leder till en ökad administrativ börda, och det stärker dessutom de europeiska företagens konkurrenskraft på ett nytt innovativt och forskningsbaserat område.

2. HANDLINGSPRINCIPER

För att hantera denna viktiga folkhälsofråga krävs integrerade åtgärder på en rad olika politikområden, t.ex. livsmedelspolitik och konsumentpolitik, idrottspolitik, utbildningspolitik och transportpolitik. Fetma är vanligare inom lägre socioekonomiska grupper, vilket visar att det är lämpligt att ägna särskild uppmärksamhet åt frågans sociala dimension. Det finns fyra grundläggande aspekter på de insatser som beskrivs i vitboken.

Insatser krävs på alla beslutsnivåer, från den lokala till den europeiska. Förslag till gemenskapsåtgärder bör antingen läggas fram inom ramen för genomförandet av alla relevanta gemenskapspolitiska riktlinjer och åtgärder eller, om lämpligt, komplettera den nationella politiken enligt artikel 152 i EG-fördraget.

För det första bör insatserna syfta till att åtgärda de bakomliggande orsakerna till hälsoriskerna. De åtgärder som ingår i strategin bör därför bidra till att minska de risker som dåliga kostvanor och begränsad fysisk aktivitet medför, bland annat men inte enbart i samband med övervikt.

För det andra är de beskrivna åtgärderna tänkta att fungera på alla berörda områden av den offentliga politiken och på olika beslutsnivåer genom en rad olika instrument som lagstiftning, nätverk och offentliga-privata partnerskap. Åtgärderna ska också bidra till att skapa ett engagemang inom den privata sektorn och det civila samhället.

För det tredje kommer det för att strategin ska få avsedd verkan att krävas insatser från en rad olika privata aktörer (bl.a. livsmedelsindustrin och det civila samhället) och lokala parter (bl.a. skolor och organisationer på gräsrotsnivå).

För det fjärde – och detta kanske är den viktigaste punkten – kommer det att krävas starkt övervakning under de kommande åren. Det finns redan många insatser som syftar till att främja bättre kostvanor och fysisk aktivitet, och de blir fler och fler för varje år. Övervakningen är ofta bristfällig eller saknas helt, vilket leder till att man inte får en tydlig bild av vad som fungerar eller om åtgärderna behöver anpassas eller ändras i grunden.

3. EN PARTNERSKAPSSTRATEGI

Kommissionen anser att utvecklingen av verkningsfulla partnerskap måste vara utgångspunkten för EU:s åtgärder för att hantera frågor som rör kost, övervikt och fetma och därmed sammanhängande hälsoproblem.

Utveckla partnerskap för insatser på europeisk nivå

Den europeiska handlingsplattformen för kost, fysisk aktivitet och hälsa, som startades i mars 2005, är tänkt att fungera som ett gemensamt forum för alla berörda parter på europeisk nivå⁶.

Detta forum syftar till att få till stånd frivilliga insatser för att motverka fetma som komplement och stöd till andra strategier. I forumet ingår organisationer som representerar näringslivet, forskningsorganisationer och det civila samhället när det gäller folkhälsa och konsumentpolitik. Dessa organisationer har åtagit sig att inom sina respektive områden vidta åtgärder för att minska förekomsten av fetma. Forumet publicerade sin senaste resultatrapport i mars 2007⁷.

Kommissionen avser att vidareutveckla den europeiska handlingsplattformens verksamhet som ett centralt verktyg för genomförandet av strategin. Under de två år som gått har medlemsorganisationerna inlett över 200 olika initiativ för kost och fysisk aktivitet i EU. Dessutom har man gjort framsteg för att uppnå det gemensamt beslutade målet att införa ett tydligt och tillförlitligt system för övervakning av åtagandena och en gemensam strategi för att förankra åtgärderna på det lokala planet (där nationella, regionala och kommunala myndigheter deltar).

Stärka lokala handlingsnätverk

För att uppnå konkreta resultat behövs ett partnerskap med engagerade lokala aktörer. Av det skälet och för att skapa en gemensam strategi och ett gemensamt syfte kommer det att vara viktigt att utveckla handlingsramar och lämpliga forum för berörda parter på alla nivåer. Den europeiska handlingsplattformen kan där så är lämpligt fungera som förebild på lokal nivå.

---

⁶ Stadgan för den europeiska handlingsplattformen för kost, fysisk aktivitet och hälsa, mars 2005
http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/platform_charter.pdf

⁷ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/eu_platform_2mon-framework_en.pdf

Kommissionen anser att den allmänna principen för sådana forum bör vara att det ska finnas ett brett engagemang bland berörda parter och statlig samordning som säkerställer att insatserna genomförs inom ramen för folkhälsopolitiken. Kommissionens syn på detta beskrivs närmare i arbetsdokumentet ”*Generalising the idea of partnership*”⁸.

Medlemsstaterna bör verka för ett engagemang inom mediesektorn för att utarbeta gemensamma budskap och kampanjer.

Den europeiska handlingsplattformen har lyckats få berörda parter från en rad olika sektorer att bidra till arbetet. För att förbättra kontakterna med medlemsstaternas regeringar och få till stånd ett effektivt erfarenhetsutbyte kommer kommissionen därför att inrätta en högnivågrupp för frågor som rör kost och fysisk aktivitet. Syftet med högnivågruppen är att få till stånd ett utbyte av idéer och metoder mellan medlemsstaterna för att ge en övergripande bild av alla politikområden. Snabb kommunikation mellan olika sektorer blir möjlig genom kontakten med den europeiska handlingsplattformen, vilket främjar ett snabbt utbyte och ökad användning av offentliga-privata partnerskap. Det befintliga nätverket för kost och fysisk aktivitet får också i uppgift att stödja och underlätta högnivågruppens arbete.

4. POLITISK SAMSTÄMMIGHET PÅ GEMENSKAPSNIVÅ

Denna vitbok behandlar åtgärder som kan vidtas på gemenskapsnivå för att åstadkomma förbättringar i fråga om kostvanor och olika hälsorelaterade frågor. Fokus ligger därför på åtgärder som gemenskapen har befogenhet att vidta (t.ex. lagstiftning eller finansiering av relevanta program), åtgärder för vilka en europeisk dimension innebär ett mervärde (t.ex. underlätta en dialog med globala aktörer inom livsmedelsindustrin) eller åtgärder för att utarbeta jämförbara indikatorer för övervakning i alla medlemsstater.

Mer välinformerade konsumenter

Individens kunskaper, preferenser och beteendemönster i fråga om livsstil och matvanor etc. skapas i samspel med omgivningen. Det handlar dels om tillgång till tydlig, konsekvent och evidensbaserad information som beslutsunderlag när konsumenten väljer livsmedel, dels om den vidare informationsmiljön som i sin tur påverkas av kulturella faktorer (t.ex. reklam och andra medier).

Kommissionen arbetar för att utveckla båda dessa områden. Näringsvärdesdeklarationer är ett sätt att föra ut information till konsumenterna och används för att stödja hälsosamma val vid inköp av mat och dryck. Kommissionen gör nu en översyn av lagstiftningen om näringsvärdesdeklarationer för att utarbeta ett förslag om att stärka denna informationskanal för konsumenterna, som sedan ska läggas fram för Europaparlamentet och rådet. Som uppföljning till ett samråd om märkning under våren 2006⁹ granskar kommissionen nu olika handlingsalternativ för näringsvärdesdeklarationer. Frågor som behandlas är bl.a. om obligatorisk märkning bör införas, hur många näringsämnen som bör tas med och regler för märkning på förpackningens framsida (t.ex. förenklad märkning eller ”signposting”).

---

⁸ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/contacts2007_en.pdf

⁹ *Labelling: competitiveness, consumer information and better regulation for the EU*. Ett samrådsdokument från GD Hälsa och konsumentskydd, februari 2006.

En annan aspekt är bestämmelserna för tillverkarnas påståenden om sina produkter. Förordning nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel trädde i kraft i januari 2007. Ett viktigt mål är att se till att närings- och hälsopåståenden om livsmedel är vetenskapligt underbyggda, så att konsumenterna inte vilseleds av felaktiga eller oklara påståenden.

Reklam och marknadsföring är viktiga sektorer som påverkar konsumenternas beteende. Det finns belegg för att reklam och marknadsföring av livsmedelsprodukter påverkar människors kostvanor, och det gäller särskilt barn. Mellan oktober 2005 och mars 2006 anordnade kommissionen rundabordsamtal för reklambranschen för att diskutera självreglering och hur man kan få igång ett samspel mellan lagstiftning och självreglering, så att dessa åtgärder kompletterar varandra. En bästa praxis-modell (dvs. riktlinjer) för självreglering beskrivs i rapporten från rundabordsamtalen¹⁰. Dessa riktlinjer bör tillämpas på livsmedelsreklam riktad till barn. Frivilliga insatser bör också komplettera de olika strategier som idag används i medlemsstaterna, bland annat de spanska Paos-riktlinjerna för självreglering och det nya brittiska initiativet Office of Communication. Här bör också påpekas att Europaparlamentet under en debatt om en ändring av direktivet om audiovisuella medietjänster¹¹ efterlyste riktlinjer för reklam för livsmedel med hög fett- eller sockerhalt som riktar sig till barn. Det nya direktivet innebär att medlemsstaterna och kommissionen ska främja att leverantörerna av medietjänster utarbetar riktlinjer för sådan kommersiell kommunikation om livsmedel och drycker som riktar sig till barn. Kommissionen föredrar i detta skede att fortsätta med frivilliga åtgärder på gemenskapsnivå eftersom det innebär att man kan agera snabbt och effektivt för att motverka ökad förekomst av övervikt och fetma. Kommissionen kommer 2010 att utvärdera denna strategi och de olika åtgärder som vidtas av berörda sektorer och avgöra om det även behövs andra åtgärder.

Kommissionen kommer i samarbete med medlemsstaterna och relevanta aktörer att utveckla och stödja särskilda informations- och upplysningskampanjer för att öka medvetenheten om dålig kost, övervikt och fetma. Dessa kampanjer kommer att rikta sig särskilt till utsatta grupper som barn.

Göra hälsosamma alternativ tillgängliga

För att konsumenten ska kunna göra hälsosamma val måste det finnas hälsosamma alternativ. Den gemensamma jordbrukspolitiken spelar en viktig roll för livsmedelsproduktionen och livsmedelsförsörjningen i EU. Eftersom denna politik säkerställer tillgången till de livsmedel som konsumeras i EU kan den också bidra till att påverka européernas kosthållning och till att motverka förekomsten av övervikt och fetma. Inom denna politik verkar kommissionen också för att folkhälsomålen ska uppnås, och det senaste exemplet på detta är reformen av den gemensamma organisationen av marknaden för frukt och grönsaker som syftar till att främja konsumtionen i vissa miljöer (t.ex. skolan).

---

¹⁰ http://ec.europa.eu/consumers/overview/report_advertising_en.htm

¹¹ Tidigare kallat direktivet om television utan gränser.

Som en del av reformen av den gemensamma organisationen av marknaden för frukt och grönsaker kommer kommissionen att främja barns konsumtion av frukt och grönsaker genom förslagen om att tillåta att överskottsproduktionen distribueras till skolor, ferieläger och liknande. Kommissionen vill också öka EU:s samfinansiering till 60 % för att främja projekt riktade till unga konsumenter (barn och ungdomar under 18 år). Producentorganisationerna ska inrikta sig på unga konsumenter i aktuella EU-finansierade reklamkampanjer. En annan viktig aspekt som bör beaktas är hur man kan säkerställa en rimlig prisnivå på frukt och grönsaker för att främja konsumtionen av dessa varor, särskilt bland barn och ungdomar. Ett EU-finansierat "fruktprogram" för skolan skulle vara ett stort steg i rätt riktning. Det skulle inriktas på barn i åldern 4–12 år och vara en del av reformen av den gemensamma organisationen av marknaden för frukt och grönsaker.

Det finns ett växande intresse för livsmedelsprodukternas innehåll och möjligheten att förbättra människors kostvanor genom att ändra deras sammansättning. Livsmedelsbranschen har redan vidtagit åtgärder, men de är inte alltid enhetliga för alla produkter och medlemsstater. Vissa medlemsstater satsar på att ändra livsmedelsprodukternas sammansättning för att minska halterna av fett (mättade fetter och transfetter), salt och socker. I en CIAA-undersökning¹² i EU 2006 uppgav en tredjedel av företagen att de under 2005 och 2006 hade ändrat sammansättningen hos minst 50 % av sina produkter. Det gällde en rad olika livsmedel, bl.a. frukostflingor, drycker, kex, konfektyr, mjölkprodukter, såser, soppor, smaksättningsmedel, oljor, snacks och sockerhaltiga livsmedel.

Kommissionen vill inleda en studie 2008 för att undersöka möjligheten att minska halterna av dessa näringsämnen i livsmedelsprodukter, eftersom de bidrar till utvecklingen av kroniska sjukdomar. I samband med detta kommer en utvärdering att göras av hittills gjorda insatser i form av lagstiftning och frivilliga åtgärder, som underlag för framtida utvärderingar.

Kommissionen avser att genom en partnerskapsstrategi främja kampanjer för minskad salthalt, eftersom dessa konstaterats vara effektiva, och, mer generellt, kampanjer som syftar till att förbättra livsmedelsprodukternas näringsinnehåll i EU.

Främja fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet omfattar allt från organiserad idrott till s.k. aktiv pendling¹³ och olika utomhusaktiviteter. Kommissionen anser att medlemsstaterna och EU måste vidta åtgärder för att motverka de senaste årtiondenas utveckling i riktning mot minskad fysisk aktivitet, vilken beror på flera faktorer.

Den enskilda individens strävan till ökad rörlighet i det dagliga livet bör stödjas genom utvecklande av en fysisk och social miljö som gynnar fysisk aktivitet.

---

¹² Confederation of Food and Drink Industries.

¹³ Att ta sig till och från arbetet genom att t.ex. gå eller cykla.

Europeiska kommissionen stöder också hållbara insatser för kollektivtrafik i tätorter genom sammanhållningspolitiken, Civitas och IEE-programmet (Intelligent energi – Europa) som träder in i en ny fas 2007. Projekt för gående och cykling betraktas som en viktig del av detta, och ansökningar från lokala myndigheter välkomnas. Kommissionen vill se till att de befintliga anslagen för offentlig infrastruktur utnyttjas fullt ut för att främja hälsosamma livsstilsval som aktiv pendling. Under 2007 kommer en vägledning för lokala myndigheter för att upplysa om dessa finansieringsmöjligheter inom alla sektorer.

Europeiska kommissionen kommer under 2007 att publicera en grönbok om kollektivtrafik i tätorter, som kommer att följas av en handlingsplan 2008. Kommissionen avser också att publicera en vägledning för hållbara planer för kollektivtrafik i tätorter.

Kommissionen kommer dessutom att lägga fram en vitbok om idrott som syftar till att lägga fram förslag för att öka deltagandet i idrottsverksamhet i EU och som innebär att idrottsrörelsen utvidgas till att omfatta fysisk aktivitet mer generellt.

Prioriterade grupper och miljöer

Det har påvisats att övervikt ökar kraftigt bland europeiska barn, och att en oproportionerligt stor andel finns i lägre socioekonomiska grupper. Två av EU:s mål för sammanhållningspolitiken 2007–2013 är att främja att städerna bidrar till ökad tillväxt och sysselsättning samt att bibehålla en frisk arbetskraft¹⁴. Inom tätortsprogrammen kan åtgärderna för förnyelse av offentliga platser innebära att man förbättrar infrastrukturen i socioekonomiskt mindre gynnade områden och skapar attraktiva platser för fysisk aktivitet. Samtidigt bör programprioriteringarna för en frisk arbetskraft bidra till att minska klyftorna när det gäller hälso- och sjukvårdens infrastruktur och hälsorisker. Insatser för att främja ökad fysisk aktivitet kan spela en viktig roll för sådana programprioriteringar.

Det är under barndomen som man grundlägger sunda vanor och tillägnar sig den livskunskap som behövs för sunda livsstilsval¹⁵. Skolan har en viktig roll i detta avseende. Här finns också starka belägg för att åtgärderna ger resultat: undersökningar visar att lokala åtgärder på mycket bred basis riktade till barn i åldersgruppen 0–12 år är ett bra sätt att påverka beteendemönstren på lång sikt. Insatserna bör inriktas på näringslära och fysisk aktivitet. Hälsoutbildning och fysisk träning är prioriterade områden i det nya programmet för livslångt lärande (2007–2013), närmare bestämt i det nya Comenius-delprogrammet för skolutbildning. Det kommer att finnas utrymme för projekt inom båda dessa områden med betoning på idrott och på att stärka samarbetet mellan skolan, lärarutbildningen, lokala och statliga myndigheter och idrottsföreningar.

---

¹⁴ En sammanhållningspolitik för att stödja tillväxt och sysselsättning: Gemenskapens strategiska riktlinjer för perioden 2007–2013, rådets beslut av den 6 oktober 2006.

¹⁵ Epode och Tiger Kids är två innovativa exempel på lokala projekt som syftar till att främja hälsosamma beteendemönster bland barn. Genom Epode sammanförs föräldrar, lärare, hälso- och sjukvårdspersonal och lokala företag på olika orter över hela Frankrike. Bland insatserna kan nämnas evenemang som särskilda ”matveckor” då barnen får lära sig om goda kostvanor samt en ”promenadbuss” till skolan som organiseras och övervakas av föräldrarna. Tiger Kids riktar sig till förskolebarn och skolbarn i fyra regioner i Tyskland och syftar till att införa en kvalitetsstandard för åtgärder som förebygger fetma. Genom initiativet skapas ett föräldraengagemang för att främja goda kostvanor och fysisk aktivitet för barn i och utanför skolan.

Under 2007 kommer kommissionen att finansiera en undersökning om förhållandet mellan övervikt och socioekonomisk status för att fastställa hur man på bästa sätt kan verka för att förbättra situationen för personer i lägre socioekonomiska grupper.

Utveckla evidensbasen till stöd för utarbetandet av politiska åtgärder

Kommissionen avser att bygga vidare på den starka grund som skapats genom tidigare forskningsprogram om kost, övervikt och viktiga livsstilsrelaterade sjukdomar som cancer, diabetes och luftvägssjukdomar. Kommissionen har fastställt att det behövs mer kunskap om vilka faktorer som styr kostvalet och kommer inom ramen för sjunde ramprogrammet att inrikta forskningen på en rad viktiga områden som konsumentbeteenden, kostens betydelse för hälsan, faktorer som förebygger övervikt bland målgrupper som spädbarn, barn och ungdomar, samt effektiva åtgärder för att påverka kostvanorna. Man kommer även att behandla hälsans bestämningsfaktorer, förebyggande av sjukdomar och hälsofrämjande inom programdelen ”Optimering av hälso- och sjukvården för Europas medborgare”.

2006 fick Europeiska myndigheten för livsmedels säkerhet i uppgift att ge kommissionen råd i samband med genomförandet av förordningen om näringspåståenden och hälsopåståenden. Här ingår bl.a. att ge råd om näringsprofiler för livsmedel med hälsopåståenden och att utvärdera den vetenskapliga grunden för sådana påståenden. Myndigheten bidrar också till att uppdatera referensvärdena för den europeiska befolkningens energi- och näringsintag.

Utveckla övervakningssystem

Föga har gjorts för att harmonisera metoderna för insamling av nationella uppgifter om fetma och övervikt, vilket försvårar jämförelser inom EU. Uppgifterna om livsmedelskonsumtion och andra viktiga områden är dessutom begränsade.

Kommissionen har fastställt att övervakningen behöver stärkas på tre centrala nivåer. På makronivå gäller det att inom ramen för de europeiska hälsoindikatorerna ta fram enhetliga och jämförbara uppgifter om övergripande resultatindikatorer för kost och fysisk aktivitet, t.ex. förekomsten av övervikt. Medlemsstaternas åtgärder måste också kartläggas systematiskt så att de kan övervakas och utvärderas. Dessutom behöver övervakningen av individuella projekt och program stärkas, eftersom de fungerar som byggstenar för effektiva samhällsinsatser på området.

För att stödja övervakningen på makronivå har Europeiska kommissionen utarbetat en europeisk hälsoenkät som kommer att tas i bruk under 2007. Kommissionen kommer också att införa en harmoniserad strategi för regelbunden insamling genom Europeiska statistiksystemet (ESS) av statistik över självrapporterade uppgifter om längd och vikt, fysisk aktivitet och intag av frukt och grönsaker. Senast 2010 planerar kommissionen att införa en europeisk hälsoenkät för att få fram objektiv information om en rad olika kostrelaterade faktorer som BMI, kolesterol och högt blodtryck i en slumpvis utvald population. Eurostat utarbetar också den första uppsättningen indikatorer för livsmedelskonsumtion för att övervaka kostmönster och trender. När det gäller dessa insatser inom ESS ligger fokus på att ta fram högkvalitativa uppgifter och indikatorer för hälsosituationen (bl.a. övervikt) och livsstilar (bl.a. kost och fysisk aktivitet).

Syftet är främst att undersöka vilka riktlinjer och åtgärder som finns i medlemsstaterna och att stärka övervakningen och utvärderingen av resultaten. Kommissionen kommer även i fortsättningen att stödja övervakningen genom sina projekt inom folkhälsoprogrammet, som stöder nätverk och gemensamt utnyttjande av information om god praxis för kost och fysisk aktivitet samt förebyggande av övervikt.

5. INSATSER I MEDLEMSSTATERNA

Kommissionen har redogjort för en rad olika åtgärder som den har befogenhet att vidta på de olika politikområdena. Som redan nämnts måste fokus ligga på medlemsstaternas insatser, som är av största vikt för att man ska kunna behandla frågor som rör kost, övervikt och fetma. De olika åtgärder som kommissionen vidtar ska stödja eller komplettera medlemsstaternas insatser. Såväl kostvanor som politiska strategier skiljer betydligt sig mellan medlemsstaterna. Man måste också se till att åtgärderna vidareutvecklas på lokal och regional nivå, eftersom de därigenom förs närmare EU-medborgarna. Lokala och regionala insatser är nödvändiga för att man ska kunna anpassa validerade allmänna strategier till lokala förhållanden. Dessa insatser måste också övervakas, utvärderas och diskuteras. Kommissionen kommer att sammanställa och tillsammans med högnivågruppen göra en bedömning av nationella och regionala insatser och lägga ut informationen på sin webbplats¹⁶. Kommissionen avser att använda den högnivågrupp som nämnts tidigare för att sprida bästa praxis och tillhandahålla lämpligt stöd på gemenskapsnivå.

Medlemsstaterna bör också delta aktivt när det gäller att utveckla partnerskap för lokala insatser som kan stödja frivilliga initiativ för att t.ex. ta fram ansvarsfull reklam.

6. PRIVATA AKTÖRERS ROLL

Privata aktörer spelar en viktig roll när det gäller att utveckla hälsosamma alternativ för konsumenterna och ge dem möjlighet att göra hälsosamma livsstilsval. Privata initiativ på detta område kan komplettera den offentliga politiken och de lagstiftningsinitiativ som tas på europeisk och nationell nivå. Ett annat viktigt insatsområde när det gäller privata aktörer som är verksamma i flera medlemsstater (t.ex. storföretagen) är att utarbeta en gemensam konsekvent strategi för konsumenterna i hela EU.

Göra hälsosamma alternativ tillgängliga till ett rimligt pris: Livsmedelsföretagen (från tillverkare till detaljister) kan åstadkomma tydliga förbättringar när det gäller t.ex. att minska halterna av salt, fetter (särskilt mättade fetter och transfetter) och socker i livsmedel för konsumenterna i hela EU. De bör också överväga olika sätt att skapa acceptans för livsmedelsprodukter med ändrad sammansättning bland konsumenterna. Det finns också belägg för att god praxis bland detaljister i medlemsstaterna i form av regelbundna lågpriserbjudanden på hälsosamma produkter som frukt och grönsaker har påverkat kosthållningen i positiv riktning.

---

¹⁶ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/publichealth_en.htm

Informera konsumenterna: Såväl detaljister som livsmedelstillverkare kan i betydande utsträckning bidra till pågående frivilliga initiativ på det nationella planet.

Kommissionen verkar för att införa bättre regler för reklam och marknadsföring i alla medlemsstater, som åtminstone följer de riktmärken som fastställts av EASA (European Advertising Standards Alliance). Det finns en ny bestämmelse i direktivet om audiovisuella medietjänster, som innebär att medlemsstaterna ska främja samreglering och självreglering på nationell nivå som möter acceptans hos berörda parter.

Kommissionen välkomnar ytterligare initiativ från ledande företag för att uppnå detta mål.

En fungerande självreglering kräver system för övervakning av utvecklingen och efterlevnaden av gemensamt beslutade riktlinjer. Idag har inte alla medlemsstater samma kapacitet att göra detta. Medlemsstaterna behöver därför stärka systemen för självreglering och anpassa dem till kommissionens bästa praxis-modell. Den europeiska handlingsplattformen bör fungera som ett forum för övervakning på hög nivå av insatserna på nationell, regional och lokal nivå – från livsmedelstillverkare till detaljister och sektorn för kommersiell kommunikation.

Främja fysisk aktivitet: (1) Idrottsorganisationer kan samarbeta med olika folkhälsoorganisationer för att utarbeta reklam- och marknadsföringskampanjer i hela EU som främjar fysisk aktivitet, särskilt i målgrupper som ungdomar och människor i lägre socioekonomiska grupper. Den kommande vitboken om idrott kommer att behandla nätverkens roll. (2) Lokala och regionala aktörer bör försöka påverka de lokala förvaltningarna så att de beaktar folkhälsomålen vid planering av byggnader och stadsmiljöer (t.ex. lekparkar för barn) samt transportsystem.

Prioriterade grupper och miljöer: Skolan har ett stort ansvar när det gäller att se till att barnen förstår hur viktigt det är att utveckla goda kost- och motionsvanor – och vilka positiva effekter det faktiskt får. Detta kan ske genom lämpliga partnerskap med privata aktörer, även företag. Skolan bör vara en skyddad miljö, och sådana partnerskap bör därför ske öppet och utan kommersiella hänsyn.

Företagen kan också främja en sund livsstil på arbetsplatsen. Tillsammans med arbetstagarorganisationerna bör de även utarbeta förslag eller riktlinjer för hur företagen kan vidta enkla och kostnadseffektiva åtgärder för att främja att de anställda gör sunda livsstilsval.

Europeiska och nationella yrkesorganisationer för hälso- och sjukvårdspersonal bör utarbeta förslag för att förbättra utbildningen för personalen om de riskfaktorer för hälsan som hänger samman med kost och fysisk aktivitet (t.ex. övervikt och fetma, högt blodtryck och låg aktivitetsnivå), med särskild inriktning på förebyggande verksamhet och livsstilsfaktorernas roll.

Kartlägga god praxis och bästa praxis: Det civila samhällets organisationer – särskilt de som är verksamma inom folkhälsa, ungdomsverksamhet och idrott – kan undersöka vilka resultat som uppnåtts genom de riktlinjer och åtgärder som införts på alla nivåer.

7. INTERNATIONELLT SAMARBETE

Kommissionen kommer att samarbeta med WHO för att utveckla ett övervakningssystem för kost och fysisk aktivitet för EU-27 som en del av uppföljningen av den europeiska stadgan för att motverka fetma som antogs den 16 november 2006 i Istanbul. Under 2007 avser WHO att anta en andra handlingsplan för livsmedel och kost för Europa. Europeiska kommissionen välkomnar dessa uppdaterade ramar för framtida folkhälsopolitiska åtgärder och avser att delta aktivt i denna process.

När det gäller bilateralt samarbete kommer kommissionen även i fortsättningen att utbyta erfarenheter med olika länder som har utvecklat en egen strategi på detta område. Ett sådant nära samarbete finns t.ex. med USA sedan maj 2006.

8. SLUTSATSER OCH ÖVERVAKNING

Förekomsten av fetma kommer att vara en viktig resultatindikator för att mäta hur denna strategi påverkar utvecklingen i EU. I samband med godkännandet av WHO-stadgan framhöll EU-medlemsstaterna att märkbara resultat bör kunna uppnås i de flesta länder inom de närmaste fyra eller fem åren – särskilt när det gäller barn – och det bör vara möjligt att vända utvecklingen senast 2015.

Kommissionen kommer att göra en lägesbedömning 2010 för att fastställa förekomsten av fetma och för att ta reda på i vilken utsträckning EU-politiken har anpassats till målen i denna vitbok och i vilken utsträckning berörda aktörer i EU bidrar till uppnåendet av dessa mål. För de sektorer som har lagt fram åtgärdsförslag eller riktlinjer kommer översynen 2010 att synliggöra de konkreta framsteg som gjorts. När det gäller självregleringsåtgärder inom livsmedelsindustrin kommer en granskning av genomförandet och resultaten att ingå i översynen.